

d'aquests, iniciada per Bloomfield, hom no pot prescindir, segons Ullmann, del *referent* en la relació entre la cosa significada i el significant. En referir-se als mots transparents i als opacs, Ullmann ens parla de les tres menes de motivació que trobem en altres obres seves: la directa o fonètica, la morfològica i la semàntica. Contra l'exageració que suposa d'afirmar que el mot no té cap significació fora del context, l'autor que comentem creu en les significacions bàsiques. Després dels capítols dedicats a la sinonímia i a l'ambigüitat — que inclou l'homonímia — l'autor torna a referir-se a la seva coneguda interpretació o classificació, que estableix un paral·lel entre la metàfora, basada en la similitud de sentit, i la metonímia, basada en la contigüitat de sentit d'una banda, i la similitud i la contigüitat de noms que suposen l'etimologia popular i l'el·lipsi, de l'altra.

Però la part més interessant del llibre és, potser, allò que l'autor ens diu sobre les relacions entre la semàntica i l'estructuralisme. Molts estructuralistes, realment, sembla que s'han oblidat del lèxic. Ullmann se sent optimista quant a la incorporació de la semàntica al moviment general estructuralista. En aquest sentit, remarca la importància de la teoria dels *campus semàntics* de Tries i, també, de la coneguda hipòtesi de Whorf, que tant d'interès ha desvetllat a l'Amèrica del Nord, segons la qual les llengües constitueixen com una guia o programa per a l'activitat mental individual i responen — d'acord, en part, amb Humboldt — a una determinada concepció de la vida. Ullmann, d'altra banda, es refereix a altres treballs que, es relacionen d'alguna manera amb una concepció orgànica del vocabulari. En aquest sentit hom no pot oblidar pas Saussure quan ens diu que la significació dels mots es basa en llurs relacions amb els mots afins i oposats.

El llibre que comentem, contra allò que s'esdevé en algunes obres modernes d'aquesta mena, és clar i assequible al lector mitjanament iniciat en aquests problemes. Finalment, ens permetem de posar en relleu l'enorme importància d'estudis d'aquesta mena de cara a la investigació concreta. Un cas ben recent és, per exemple, el del llibre sobre semàntica hispano-americana de Kany, construït teòricament sobre les idees fonamentals d'Ullmann.

Josep ROCA I PONS

SANDA REINHEIMER-RÎPEANU: *Les dérivés parasynthétiques dans les langues romanes (Roumain - Italien - Français - Espagnol)*. The Hague - Paris, Mouton, 1974. 162 pàgs.

Aquest treball representa, en el seu origen, la tesi doctoral defensada per la jove romanista romanesa Sanda Reinheimer-Rîpeanu a la Universitat de Bucarest, sota la direcció de l'acadèmic professor Iorgu Iordan, al final de l'any 1971. Es compon de set capítols, seguits d'una àmplia bibliografia sobre el tema tractat.

En el primer capítol es planteja el problema d'*El concepte de derivat parasintètic*, i aquest és delimitat sincrònicament com a categoria dins el conjunt dels derivats, tant en el pla de la forma com en el del contingut. «On pourrait définir les suffixes», indica l'autora, «comme les dérivés qui se caractérisent par un thème formé d'une racine et d'un élément dérivatif postposé différent de zéro (en distribution complémentaire) avec un autre dérivatif postposé (à réalisation zéro ou différente de zéro); le thème se combine avec des flexifs du même type ou d'un type différent de ceux qui réclame la racine en combinaison avec le dérivatif postposé zéro. On pourrait définir les préfixés comme les dérivés qui se caractérisent par une séquence de thème formée d'une racine et d'un élément dérivatif antéposé. Cette séquence du

thème entre en combinaison avec les mêmes dérivatifs et les mêmes flexifs qui s'attachent à la racine en l'absence du préfixe. A la différence des suffixés et des préfixés, les parasynthétiques sont les dérivés qui se caractérisent par un thème formé d'une racine, un dérivatif antéposé et un dérivatif postposé; ce dernier peut avoir une réalisation morphophonémique zéro, et alors le thème du dérivé se combine avec des flexifs d'un type différent de ceux qui s'attachent à la racine en l'absence du préfixe; une réalisation morphophonémique différente de zéro, la racine ne connaissant pas une telle combinaison en l'absence du préfixe» (pàg. 36).

Allò que caracteritza els derivats parasintètics és, doncs, segons l'autora, el fet que l'arrel adquireix, en combinació amb un derivat anteposat, possibilitats combinatòries a la dreta que no li són específiques en absència d'aquell derivatiu. A continuació són comparats diversos parells d'estructures, a fi d'establir les condicions en què hom pot atribuir a una unitat lèxica la qualitat de derivat parasintètic. Després de traçar el quadre de totes les possibilitats que existeixen teòricament per a qualsevol idioma romànic pel que fa a la formació de derivats parasintètics, adverteix que no tots els grups de parasintètics semblen actualitzats en totes les llengües romàniques, i que en els esmentats grups actualitzats, «plus productives s'avèrent les racines qui, par suite de l'adjonction du dérivatif antéposé, se combinent (le plus fréquemment par l'intermédiaire d'un dérivatif postposé zéro) avec des flexifs verbaux» (pàg. 39). Aquesta és la raó per la qual l'objecte central del treball el formen els derivats parasintètics verbals, per tal com, en el cas dels derivats parasintètics nominals, tots els sufixos seguits de flexius nominals es troben en distribució complementària amb derivatius zero i flexius verbals (puix que es tracta de sufixos que formen derivats nominals partint d'arrels verbals). Quant als derivats parasintètics adverbials, l'autora els atorga poca atenció — els analitza únicament des del punt de vista semàntic —, per tal com segueixen el mateix model de formació i llur nombre és molt reduït en les llengües romàniques, en comparació dels derivats amb base substantiva o adjectiva.

El segon capítol del treball comprèn l'anàlisi semàntica dels derivats parasintètics verbals, que formen part de la categoria dels verbs denominatius (o sigui formats a base d'una arrel nominal). Aquesta anàlisi és duta a terme basant-la en els conceptes semàntics, als quals l'autora ha tractat de subordinar la significació en el cas d'una equivalència semàntica doble o triple per a una mateixa construcció sintètica, bo i deduint després llur sinonímia o bé llur no identitat semàntica. Amb aquesta finalitat han estat establerts els trets semàntics distintius que, en diverses combinacions, formen fascicles significatius, d'acord amb el sentit del terme analitzat. Del conjunt de la categoria definida pel tret /+verb/ ha estat destacat el grup dels parasintètics caracteritzats pels trets semàntics següents: el caràcter del procés (acció o esdevenir), que determina l'oposició /+acció/ i /—acció/; el caràcter de l'acció, que determina l'oposició /+factitiu/ i /—factitiu/; el caràcter de l'esdevenir, que determina l'oposició /+eventiu/ i /—eventiu/; l'esfera de realització del procés, conforme a la qual hom podria distingir entre verb subjectiu (caracteritzat pel tret /—objectiu/) i verb objectiu (tret /+objectiu/); finalment, la direcció del procés, que engendra l'oposició /+apropament /~ /—apropament/ en relació amb un límit indicat (en el cas dels verbs parasintètics, pel terme primari, i dut a terme bé en un pla dimensional, bé en un pla nocional).

Els trets enumerats fins ara caracteritzen, dins la construcció analítica, el verb—centre sintàctic de l'estructura, sigui com sigui aquesta. Per contra, els trets que indiquem a continuació són compresos, dins l'estructura analítica, en el determinant verbal, constituït, en la major part dels casos, pel terme primari del parasintètic, o bé són donats per la relació que s'estableix, dins la mateixa estructura, entre el centre verbal i

un dels seus determinants; es tracta, particularment, de: la font del procés (oposició /+font/ ~ /—font/), l'objecte del procés (oposició /+objecte/~ /—objecte/), la modalitat de desenvolupament del procés, que, en el cas dels parasintètics, és expressada ben sovint mitjançant l'oposició /+comparació/~ /—comparació/, l'instrument del procés, la causa, el lloc on aquest es desenvolupa (oposició /+determinació espacial/~ /—determinació espacial/), i el temps del procés (/+determinació temporal/~ /—determinació temporal/).

Els dos capítols següents, 3 i 4, s'ocupen, respectivament, dels verbs parasintètics caracteritzats pels trets /—acció/ i /+acció/. Hom hi estableix les classes semàntiques d'aquests verbs, bo i comparant, en el marc de la descripció de les classes, els significats dels parasintètics i els significats dels denominatius simples, sufixats o prefixats. Dins els verbs de /—acció/, les classes semàntiques que l'autora estableix per als verbs caracteritzats pel tret /+eventiu/ són vuit i comprenen: /+apropament, +acció, +objecte/, /+apropament, +comparació, —objecte/, /+apropament, —comparació, +objecte/, /+apropament, —comparació, —objecte/, /—apropament, +comparació, +objecte/, /—apropament, +comparació, —objecte/, /—apropament, —comparació, +objecte/, /—apropament, —comparació, —objecte/. Tot seguit, l'autora s'ocupa de les modalitats d'expressar les oposicions indicades en cadascun dels quatre idiomes romànics que pren en consideració en aquest treball.

En el cas dels verbs parasintètics caracteritzats per /+acció/ l'autora analitza detingudament tant la classe caracteritzada per /+factitiu/ com la caracteritzada per /—factitiu/.

El cinquè capítol del treball té el títol *Els formants dels verbs parasintètics* i tracta dels prefixos, de les arrels dels derivats parasintètics, dels sufixos i dels flexius verbals, i assenjala els valors d'aquests en el marc dels contextos on són emprats, sense pretendre d'atribuir-los en exclusivitat aquells valors. L'anàlisi és feta, aquesta vegada, en cada llengua per separat (en el cas dels prefixos i dels flexius verbals).

Finalment, el capítol sisè és dedicat als *Substantius i adjectius parasintètics*, és a dir, a aquells —pocs— que no presenten un corresponent (documentat als diccionaris) verbal —parasintètic— construït sobre el mateix radical i amb el mateix prefix (exemples: romanès *creier - descreeierat*; francès: *pièce - apiéceur*; espanyol: *piara - apiaradero*). Els substantius d'aquests tipus són, la majoria, noms d'acció o d'agent, que l'autora analitza en relació amb un verb parasintètic no documentat, però possible, bo i descomponent-lo en trets semàntics distintius. Procedeix de la mateixa manera en el cas dels adjectius que requereixen, per a llur explicació, el tret /—acció/ o /+acció/, i dels adjectius formats segons l'estructura «prefix negatiu + R + sufix adjectiu», que constitueixen un cas a part de parasintètics.

El setè i darrer capítol del treball comprèn, en síntesi, les conclusions de la investigació duta a terme, basades en els diccionaris fonamentals de les llengües enunciades en el títol, sota llur aspecte contemporani (aproximadament cinc-cents unitats per al romanès, mil dues-cents per a l'italià, quatre-cents per al francès i mil tres-cents per a l'espanyol. Diferentment de les obres prèviament consultades sobre aquest aspecte, el treball de l'autora romanesa és caracteritzat (tal com ens indica ella mateixa) per una perspectiva més àmplia sobre cadascuna de les llengües romàniques analitzades (la qual cosa li ha permès de fer un examen comparatiu de les dades), per un punt de vista sincrònic posat a la base de la descripció dels fets i per l'ús dels trets semàntics distintius en l'anàlisi del pla del contingut (la qual cosa li ha facilitat l'establiment de diverses classes semàntiques i de les relacions que hi ha entre elles).

Els resultats de la investigació es concreten en l'establiment dels aspectes comuns i dels aspectes diferenciadors entre les quatre llengües romàniques considerades. Aspec-

tes comuns són, per exemple, que en totes aquestes llengües el nombre de verbs és predominant dins la categoria dels parasintètics, que l'arrel de gairebé tots aquests verbs és nominal, que els derivatius posposats tenen la realització morfo-fonèmica zero i que els flexius verbals procedeixen de la primera conjugació llatina i de l'anomenada conjugació incoativa. Des del punt de vista de les categories semàntiques de què formen part els verbs parasintètics, hi ha poques diferències entre aquelles quatre llengües romàniques. L'autora enumera a continuació els principals sentits que són actualitzats en els verbs romànics parasintètics.

Dins els factors de diferenciació, l'autora observa, entre altres coses, que les llengües romàniques disposen d'un nombre diferent de formants que entren en la construcció de verbs parasintètics, la qual cosa no influeix en la productivitat d'aquest tipus derivacional; per exemple, el francès i l'italià tenen un major nombre d'unitats prefixals, i en romanès i en espanyol no n'hi ha tantes. Tanmateix, des del punt de vista quantitatiu, el romanès i el francès presenten un nombre molt reduït de verbs parasintètics, en comparació amb l'italià i l'espanyol.

El treball, en conjunt, es caracteritza per un agut rigor analític i per una gran riquesa informativa, i és recomanable, per tant, a tots els romanistes que avui en dia s'interessen per un tema tan apassionant i encara poc estudiat com és el de la formació de les paraules noves en les principals llengües neollatines.

Domnița DUMITRESCU

GERHARD ROHLFS: *Romanische Sprachgeographie. Geschichte und Grundlagen, Aspekte und Probleme mit dem Versuch eines Sprachatlas der romanischen Sprachen*. München, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1971. xxiv + 334 pàgs. («Handbücher für das Studium der Romanistik»).

Aquest llibre del professor Rohlf s consta d'una breu presentació històrica de la geografia lingüística, d'una bibliografia crítica bastant completa sobre els atlas lingüístics dels països de llengua romànica i d'un extens comentari, de molt bon llegir, de 101 mapes del domini lingüístic romànic d'àmbit europeu. Els mapes, semasiològics en llur majoria, il·lustren els problemes clàssics de la lingüística romànica tradicional que són tractats en els diversos capítols del comentari. El tema central de l'obra és la diferenciació de les llengües romàniques, amb el qual és iniciat el comentari; hom hi al·ludeix sovint en el text i li són dedicades les conclusions finals. Ací no hi ha sorpreses ni novetats: les conclusions són una represa de les que l'autor exposà el 1954 en el seu llibre *Die lexikalische Differenzierung der romanischen Sprachen (Versuch einer romanischen Wortgeographie)*.¹ Però no solament aquest punt, sinó també molts d'altres, havien estat ja tractats pel professor Rohlf s en publicacions anteriors, com ell mateix indica en el pròleg de l'obra que comento. Hi ha tanmateix bastants aspectes nous, i els vells, bé que no han estat massa sovint reelaborats, han estat enriquits amb un nombre molt considerable de notes.

Aquest llibre forma part d'una col·lecció de manuals de lingüística romànica. Tenint en compte això, hi trobo a manca uns capítols d'introducció, tant a la teoria

1. München, Bayerische Akademie der Wissenschaften, 1954. 108 pàgs. + 25 fulls («Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften». Philosophisch-historische Klasse. Jahrgang 1954, Heft 4.)